

Ngày nhận bài: 15/8/2025; Ngày thẩm định: 11/9/2025; Ngày duyệt đăng: 12/9/2025.

HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ BỒI THƯỜNG THIỆT HẠI ĐỐI VỚI PHƯƠNG TIỆN, TÀI SẢN ĐƯỢC HUY ĐỘNG THAM GIA CHỮA CHÁY

Thượng tá, TS NGUYỄN KIÊN CƯỜNG

Phó trưởng Khoa Luật, Trường Đại học PCCC

*Tác giả liên hệ: Nguyễn Kiên Cường (Email: kiencuongpccc@gmail.com)

Tóm tắt: Trên cơ sở nghiên cứu quy định của pháp luật và thực tiễn áp dụng pháp luật về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy, bài viết đề xuất một số giải pháp để hoàn thiện pháp luật về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy theo chức năng của lực lượng Cảnh sát Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ (PCCC&CNCH).

Từ khóa: bồi thường thiệt hại, phương tiện, tài sản, huy động, chữa cháy.

Abstract: Based on an analysis of current legal provisions and the practical implementation of laws concerning compensation for damage to vehicles and property requisitioned for firefighting operations, this article proposes several measures to improve the legal framework in this field, aligned with the functions of the Fire and Rescue Police Force.

Keywords: compensation for damage, vehicle, property, requisition, firefighting.

1. Luật PCCC năm 2001, Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật PCCC năm 2013 và Luật PCCC&CNCH năm 2024 đều quy định xuyên suốt chế định bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản của cơ quan, tổ chức, hộ gia đình, cá nhân khi được huy động tham gia chữa cháy trong trường hợp bị mất, hư hỏng, bị thiệt hại do việc huy động trực tiếp gây ra. Qua hơn 20 năm thực hiện quy định pháp luật trên, trong quá trình thực hiện nhiệm vụ chữa cháy, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH đã đề nghị người có thẩm quyền theo quy định huy động các phương tiện, tài sản như xe cứu thương, xe cầu, xe ủi, máy xúc, nước, cát, nhiên liệu, vật tư y tế, thuốc men... để tham gia chữa cháy. Trường hợp các phương tiện, tài sản huy động tham gia chữa cháy bị mất, hư hỏng, bị thiệt hại đã được bồi thường theo quy định của pháp luật.

2. Hiện nay, pháp luật về PCCC&CNCH đã quy định phương tiện, tài sản của cơ quan, tổ chức, hộ gia đình, cá nhân được huy động tham gia chữa cháy phải

được hoàn trả ngay sau khi kết thúc chữa cháy; trường hợp bị mất, hư hỏng, bị thiệt hại do việc huy động trực tiếp gây ra thì được bồi thường. Người có thẩm quyền quyết định huy động có trách nhiệm thực hiện việc bồi thường. Mức bồi thường và việc chi trả bồi thường được thực hiện như đối với người có tài sản trưng dụng theo quy định của pháp luật về trưng mua, trưng dụng tài sản. Tuy nhiên, thực tế áp dụng vẫn còn nhiều bất cập, hạn chế, dẫn đến khó áp dụng như: kết thúc hoạt động chữa cháy, trong trường hợp phương tiện, tài sản không bị mất, bị hư hỏng nhưng bị thiệt hại về các khoản chi phí như tiền nhiên liệu cho phương tiện cơ giới hoạt động, chi phí đối với người điều khiển phương tiện... thì không có biên bản hoàn trả phương tiện tài sản đã được huy động tham gia chữa cháy; không tiến hành giải quyết bồi thường. Số lượng vụ cháy có huy động phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy chiếm tỷ lệ khá lớn, đặc biệt là những vụ cháy với quy mô lớn, vụ cháy tại các khu

công nghiệp, cháy hóa chất.... Tuy nhiên, số lượng vụ cháy tiến hành bồi thường thiệt hại lại chiếm một tỷ lệ rất nhỏ. Theo khảo sát từ khi có Luật PCCC năm 2001 đến nay, chỉ có duy nhất 01 vụ cháy được tiến hành bồi thường thiệt hại đối với tài sản được huy động để chữa cháy. Bên cạnh đó, việc bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy trên thực tế chỉ dừng lại ở việc tự thỏa thuận giữa người đứng đầu cơ sở bị cháy với cơ quan, tổ chức, hộ gia đình và cá nhân có phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy. Và bản chất việc bồi thường ở đây là sự chi trả kinh phí đối với tiền nhiên liệu dùng cho phương tiện cơ giới hoạt động trong quá trình chữa cháy và giá trị tài sản tính bằng tiền được sử dụng để chữa cháy. Mặc dù, Hiến pháp và các luật chuyên ngành khác như Luật Trưng mua, trưng dụng tài sản đã có quy định về bồi thường thiệt hại do việc trưng dụng tài sản gây ra. Tuy nhiên, lại không có quy định trong các văn bản dưới luật về hồ sơ, trình tự, thủ tục bồi thường thiệt hại, cơ quan, người có thẩm quyền trực tiếp thực hiện việc chi trả bồi thường. Do đó, khi pháp luật PCCC&CNCH viện dẫn để áp dụng thì chỉ viện dẫn được quy định về mức bồi thường và việc chi trả bồi thường, điều này gây khó khăn trong áp dụng quy định này trong thực tế. Ngoài ra, việc xác định mức độ thiệt hại về tài sản trong một số trường hợp rất khó xác định như giấy tờ, hóa đơn, chứng từ thể hiện việc mua bán phương tiện, tài sản, thông số kỹ thuật, nhãn hiệu hàng hóa... để làm căn cứ xác định giá trị ban đầu không có hoặc bị mất, dẫn đến thiếu căn cứ để xác định giá trị bị thiệt hại. Tài sản được huy động tham gia chữa cháy bị mất, tiêu hao trong quá trình chữa cháy như nước, hóa chất..., trong khi đó lại không được tính toán số lượng cụ thể lúc huy động ban đầu do trong tình thế cấp bách....

Những khó khăn, vướng mắc trên do nhiều nguyên nhân, nhưng tựu chung lại gồm những nguyên nhân sau: (1) Pháp luật về PCCC&CNCH và pháp luật chuyên ngành khác đều thiếu quy định quan trọng cho việc bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy như: hồ sơ, trình tự, thủ tục bồi thường thiệt hại, quyền khiếu nại khi người có phương tiện, tài sản huy động không

đồng ý với mức bồi thường, cơ quan, người có thẩm quyền giải quyết bồi thường thiệt hại, phối hợp giữa các cơ quan có thẩm quyền trong giải quyết bồi thường thiệt hại.... Đây là nguyên nhân chính dẫn đến quy định này không được áp dụng, hoặc có áp dụng nhưng lại gặp rất nhiều khó khăn, vướng mắc, từ đó dẫn đến vụ việc kéo dài hoặc không tiến hành nữa, hoặc chuyển hóa sang việc bồi thường dưới hình thức khác, không đúng với quy định của pháp luật; (2) Pháp luật về PCCC&CNCH còn thiếu những quy định cụ thể để tiến hành bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy nhưng lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH vẫn chưa quyết liệt trong việc tham mưu cơ quan có thẩm quyền xây dựng, hoàn thiện các văn bản pháp luật về bồi thường thiệt hại; chưa tham mưu cụ thể cho chính quyền địa phương trong việc chỉ đạo các phòng, ban chức năng tiến hành bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản bị thiệt hại khi được huy động tham gia chữa cháy; (3) Do quy định của pháp luật về bồi thường thiệt hại chưa có quy định cụ thể nên dẫn đến tâm lý e ngại, thiếu quyết liệt của cơ quan Cảnh sát PCCC&CNCH trong việc hướng dẫn cơ quan, tổ chức, hộ gia đình, cá nhân hoàn thiện hồ sơ, giải quyết bồi thường thiệt hại theo quy định. Cùng với đó, tâm lý của người có phương tiện, tài sản được huy động cũng cho rằng việc giải quyết bồi thường thiệt hại sẽ gặp khó khăn, mất nhiều thời gian, do đó, trừ trường hợp phương tiện, tài sản bị mất, hư hỏng, thiệt hại lớn thì mới có yêu cầu bồi thường thiệt hại; (4) Công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật chưa lan tỏa sâu rộng đến tất cả các cơ quan, tổ chức, hộ gia đình và cá nhân quy định về huy động và bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy. Điều này có tác động trực tiếp đến việc chấp hành việc huy động phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy cũng như đối với các trường hợp và thiệt hại không lớn, phương tiện, tài sản không bị mất, hư hỏng thì không có yêu cầu bồi thường; (5) Sự phối hợp giữa cơ quan Cảnh sát PCCC&CNCH - Công an các địa phương với các cơ quan chức năng thuộc UBND các cấp chưa chặt chẽ, thiếu hiệu quả trong việc xây dựng quy trình, thủ tục, hồ sơ bồi

thường thiệt hại; thời gian giải quyết; cách xác định giá trị thiệt hại, mức bồi thường thiệt hại...; (6) Theo quy định của pháp luật thì trong trường hợp cần thiết, người có thẩm quyền quyết định huy động phương tiện, tài sản có thể thành lập hội đồng để xác định mức bồi thường. Tuy nhiên, trường hợp các phương tiện, tài sản được huy động không có hóa đơn, chứng từ, giấy tờ chứng minh giá trị thì không thể định giá tài sản chính xác được; (7) Theo quy định của pháp luật, nếu người có phương tiện, tài sản huy động không đồng ý với mức bồi thường thì vẫn phải chấp hành nhưng có quyền khiếu nại. Tuy nhiên, quy định về khiếu nại cụ thể như thế nào về cơ quan tòa án nào thụ lý, hồ sơ, trình tự, thủ tục, thời gian giải quyết... lại không rõ ràng. Điều này cũng gây khó khăn trong việc áp dụng.

3. Trong thời gian tới, để việc áp dụng các quy định của pháp luật về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy bảo đảm đáp ứng yêu cầu thực tiễn đặt ra, theo chúng tôi, cần phải:

Một là, cần tiếp tục nghiên cứu sửa đổi, bổ sung các nội dung sau trong pháp luật về PCCC&CNCH:

Bổ sung quy định về hoàn trả phương tiện, tài sản huy động tham gia chữa cháy. Nội dung cụ thể bao gồm:

Quyết định hoàn trả phương tiện, tài sản huy động phải được lập thành văn bản và có các nội dung chủ yếu sau: tên, địa chỉ của cơ quan Cảnh sát PCCC&CNCH được giao quản lý, sử dụng phương tiện, tài sản huy động; tên, địa chỉ của người có phương tiện, tài sản huy động hoặc người quản lý, sử dụng hợp pháp phương tiện, tài sản; tên, chủng loại, số lượng, hiện trạng của từng phương tiện, tài sản hoàn trả; thời gian và địa điểm hoàn trả phương tiện, tài sản.

Thành phần tham gia hoàn trả phương tiện, tài sản huy động: cá nhân, đại diện cơ quan Cảnh sát PCCC&CNCH được giao quản lý, sử dụng phương tiện, tài sản huy động; người có phương tiện, tài sản huy động, người đại diện hợp pháp hoặc người quản lý, sử dụng hợp pháp phương tiện, tài sản.

Việc hoàn trả phương tiện, tài sản huy động phải được lập thành biên bản. Nội dung chủ yếu của

biên bản gồm có: tên, địa chỉ của người có phương tiện, tài sản huy động, người đại diện hợp pháp hoặc người quản lý, sử dụng hợp pháp phương tiện, tài sản huy động; tên, địa chỉ của cơ quan Cảnh sát PCCC&CNCH được giao quản lý, sử dụng phương tiện, tài sản; tên, chủng loại, số lượng, hiện trạng của từng phương tiện, tài sản hoàn trả; thời gian và địa điểm hoàn trả.

Trường hợp người có phương tiện, tài sản huy động hoặc người quản lý, sử dụng hợp pháp phương tiện, tài sản không đến nhận tài sản thì cơ quan Cảnh sát PCCC&CNCH được giao quản lý, sử dụng phương tiện, tài sản huy động tiếp tục quản lý và phương tiện, tài sản được xử lý theo quy định của pháp luật dân sự. Trường hợp người có phương tiện, tài sản huy động tự nguyện hiến, tặng cho tài sản cho Nhà nước thì xác lập sở hữu Nhà nước đối với tài sản đó. Việc hiến, tặng cho tài sản được lập thành văn bản.

Hai là, Bộ Công an tham mưu Chính phủ, phối hợp với Bộ Tài chính để Bộ Tài chính ban hành Thông tư quy định về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy. Trong đó, cần quy định các nội dung sau:

Quy định về phạm vi điều chỉnh, đối tượng áp dụng; quy định về căn cứ, hồ sơ, thủ tục, mức bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy; quy định về chi trả, nguồn kinh phí thực hiện bồi thường; quy định về hiệu lực thi hành, trách nhiệm thi hành.

Ba là, quá trình áp dụng pháp luật về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản huy động tham gia chữa cháy cần chú ý:

Tăng cường tuyên truyền, phổ biến pháp luật về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy, trong đó cần tập trung chú ý: xác định rõ đối tượng, mục tiêu, nội dung tuyên truyền; tổ chức điều tra, khảo sát, đánh giá nhu cầu tiếp nhận thông tin của các đối tượng được tuyên truyền để có các biện pháp, giải pháp phù hợp, ưu tiên mục tiêu trọng điểm, mang lại hiệu quả thiết thực; tăng cường phối hợp giữa các đơn vị liên quan trong công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật về tinh thần, trách nhiệm phòng cháy và chữa cháy cho

các đối tượng được tuyên truyền; lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH tích cực, chủ động tham mưu với lãnh đạo Bộ Công an, phối hợp với các cơ quan báo chí truyền thông tổ chức tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật về trách nhiệm PCCC&CNCH khi được huy động phương tiện, tài sản để chữa cháy, đi liền với đó là các quy định về bảo đảm chế độ, chính sách đối với người được huy động tham gia chữa cháy, quy định về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy. Gắn công tác này với tuyên truyền, xây dựng phong trào “Toàn dân dân bảo vệ an ninh Tổ quốc”, giúp cho công tác này có sức lan tỏa sâu rộng trong nhân dân; bảo đảm nguồn lực đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ công tác tuyên truyền.

Tham mưu, đề xuất với chính quyền địa phương trong tổ chức triển khai áp dụng quy định về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy. Sau khi Bộ Tài Chính ra Thông tư quy định bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy. Đề Thông tư được áp dụng, triển khai trong thực tế, bên cạnh công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật thì công tác tham mưu, đề xuất với chính quyền địa phương xây dựng, ban hành các văn bản chỉ đạo tổ chức thực hiện là yếu tố rất quan trọng. Để thực hiện giải pháp này, lực lượng Cảnh sát PCCC&CNCH sẽ tham mưu, đề xuất với UBND các cấp ban hành công văn tổ chức triển khai áp dụng Thông tư về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy.

Nâng cao trách nhiệm của người đứng đầu các cơ quan, tổ chức, chủ hộ gia đình và cá nhân có phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy. Quy định pháp luật về huy động phương tiện, tài sản khi có cháy xảy ra được thực hiện hiệu quả trong thực tế phụ thuộc rất nhiều vào vai trò, trách nhiệm của người đứng đầu các cơ quan, tổ chức, chủ hộ gia đình và cá nhân có phương tiện, tài sản bởi họ là người trực tiếp sở hữu, quản lý phương tiện, tài sản, chịu trách nhiệm khi phương tiện, tài sản đó bị hỏng, mất mát. Hơn nữa, trên thực tế quy định pháp luật này mặc dù được pháp luật bảo đảm thực hiện nhưng quy định về bồi thường thiệt hại chưa rõ ràng, cụ thể nên ảnh hưởng trực tiếp đến tâm lý của những cá nhân này.

Điều tra cơ bản, thống kê, xây dựng kế hoạch huy động phương tiện, tài sản của cơ quan, tổ chức, hộ gia đình và cá nhân trên địa bàn quản lý để huy động chữa cháy. Việc nắm danh sách các cơ sở có phương tiện, tài sản có thể được huy động tham gia chữa cháy trong những trường hợp cần thiết bao gồm thống kê về số lượng, chủng loại, tình trạng hoạt động, hồ sơ quản lý... của phương tiện, tài sản là cơ sở để trong quá trình huy động tham gia chữa cháy mà bị mất, hư hỏng hoặc bị thiệt hại sẽ có cơ sở, căn cứ để tính toán, xác định mức độ thiệt hại. Từ đó đạt được sự thỏa thuận về mức độ thiệt hại giữa người có thẩm quyền huy động với người có phương tiện, tài sản được huy động.

Xây dựng phương pháp tính toán giá trị tính bằng tiền trong việc huy động phương tiện, tài sản tham gia chữa cháy. Để có cơ sở cho việc bồi thường thiệt hại đối phương tiện, tài sản được huy động tham gia chữa cháy thì việc xác định phương pháp tính toán xác định giá trị thiệt hại đối với phương tiện, giá trị tài sản được huy động là rất quan trọng. Hiện nay, việc xác định giá trị thiệt hại đối với phương tiện cơ bản đã có những quy định hướng dẫn áp dụng. Tuy nhiên, việc xác định giá trị tài sản được huy động còn chưa rõ ràng vì trên thực tế ít khi xảy ra. Do đó, đây là vấn đề cấp thiết, và cần có những quy định cụ thể về phương pháp tính toán xác định giá trị tài sản.

Tăng cường quan hệ phối hợp giữa lực lượng Cảnh sát phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ với các cơ quan chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân các cấp trong áp dụng quy định về bồi thường thiệt hại đối với phương tiện, tài sản được huy động để chữa cháy.■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Công an (2025), *Thông tư số 36/2025/TT-BCA ngày 15/5/2025 của Bộ trưởng Bộ Công an quy định chi tiết một số điều của Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ và Nghị định số 105/2025/NĐ-CP ngày 15/5/2025 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ*, Hà Nội.

2. Bộ Công an (2025), *Thông tư số 37/2025/TT-BCA ngày 15/5/2025 của Bộ trưởng Bộ Công an quy định về nhiệm vụ công tác phòng cháy, chữa cháy, cứu nạn, cứu hộ của lực lượng Công an nhân dân*, Hà Nội.

3. Chính phủ (2025), *Nghị định số 105/2025/NĐ-CP ngày 15/5/2025 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ*, Hà Nội.

4. Chính phủ (2025), *Nghị định số 106/2025/NĐ-CP ngày 15/5/2025 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ*, Hà Nội.

5. Quốc hội (2008), *Luật Trưng mua, trưng dụng tài sản*, Hà Nội.

6. Quốc hội (2013), *Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Hà Nội.

7. Quốc hội (2018), *Luật Công an nhân dân*, Hà Nội.

8. Quốc hội (2024), *Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ*, Hà Nội.